

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1930 — STEVILKA 26.

Sadna led.

V zadnji št. »Mater in gospodinje« smo obrazložili kako važen sad je jabolko, zlasti pa kako ga je uživati, da res pridejo do veljave vse njegove vrline in prirodne sile, ki jih je solnce nakupičilo v njem za vse, ki ga hočejo uživati. Se vse premalo pa smo povdarjali, da imajo le surova jabolka tako blagodejen učinek na naša prebavila in sploh na ves organizem. Kuhano in s sladkorjem pripravljeno jabolko je za naš pokvarjen okus seveda dobra jed — vsaj v ustih. Pa tudi zelo pripravna hrana se nam zdi; saj je ni treba nič grizti, ker tako rada, kar sama od sebe polzi po grlu. Toda taka hrana je prazna, mrtva, ker v njej skrite prirodne sile se pri kuhanju uničijo. Seveda se to ne godi samo pri jabolku, ampak pri vsaki drugi jedi, ki jo kuhamo. Vendar pa marsikatera druge jedi ne moremo jesti surove, ali pa vsaj tako lahko ne, kakor baš dobra jabolka.

Kdor pa iz kateregakoli vzroka vendarle ne mora ali ne more jesti surovih jabolk brez vsakega prigrizka, naj poizkusi sledečo sestavljeno sadno jed, katere glavna sestavina so na drobno naribana jabolka. To jed — imenujemo po kratko sadna jed — je sestavil sloveči švicarski zdravnik dr. Bircher — Bremer, v Zürichu že pred mnogimi leti. V Švici je že davno vpeljana po kmetih in po mestih v vseh — tudi v najvišjih — krogih. Povsod je priljubljena kot takorekoč zdravilna jed za odrasle in otroke od 2. leta dalje, za zdrave in bolne.

Jed je iz petih sestavin, ki so: eno debelo ali dve drobni jabolki; 1 žlica drobno zmeletih

orehov; 1 žlica valjanega ovs, (dobi se v vseh delikatesnih trgovinah) ki se mora pa pred uporabo 12 ur namakati v 3 žlicah vode; sok od pol limone; ena žlica osladkanega kondenziranega mleka ali prav toliko smetane, ali pa medu. To je odmerek za eno osebo.

Pripravimo pa jed takole: Najprej zmešamo v primerni posodi razmočen oves z vodo vred, limonin sok in kondenzirano mleko. Tej mešanici pridenemo in zopet dobro zmešamo drobno nastrgani ali zribani jabolki, ki jih prej operemo, obrišemo ter izrežemo pecelj in muho, pa nič ne lupimo. Tudi peščiče uporabimo do zadnje sovke. Nazadnje potresemo jed z orehi. Če nimamo orehov, vzemimo lešnike ali pa sladke mandeljne.

Izpočetka se bo priprava zdela marsikomu nerodna in zamudna. Seveda, tako pripravno to ni kakor nality skodelico kave ali pa čaja. Zato je pa tudi jed vse drugače okusna, redivna in zdravivna nego čaj ali kava. Sadna jed se mora pripraviti vedno tik preden jo je treba dati na mizo, oziroma se mora takoj povžiti, ko je pripravljena. Zribana jabolka je treba stresti takoj v omenjeno mešanico in dobro vmešati, da ne porjave.

Jed je priporočena posebno za zajtrk. Ako spijemo zraven skodelice kakga domačega (ne ruskega) čaja, ali žitne kave ter pojemo še kosček kruha, je to zajtrk, ki ga ne doseže nobena druga jed zlasti kar se tiče lahke prebavnosti in tudi drugačnega blagodejnega učinka na prebavila. Izvrstna je tudi

za večerjo ali pa za predjed pri obedu.

Pisec teh vrstic, ki že mnogo let boleha na prebavilih, uživa opisano sadno jed že več mesecev in sicer z najboljšim uspehom.

Sadno jed imamo lahko tudi pozneje, ko ne bo več jabolk. Namesto njih vzamemo poleti razno jagodasto sadje. Najbolj prikladna so pa vsekako jabolka. Natančno po prvotnem predpisu pripravljena jed bi veljala približno za osebo 3—4 Din.

Revmatizem in podobne bolezni.

III. Spakava skrnina.

To sklepno bolezen označuje ne toliko vnetje kolikor razkroj in propad sestavnih delov sklepa. Največkrat razpade hrustančasta prevleka sklepnih koncev, celo koščeni deli se zmehčajo. Tako se sklepi brž spaciijo, njihova osebnost hitro gine, sklepni konci se koščeno naraščajo v čudnih, spačenih oblikah. Navadno se bolezen prikrade v človeka, da ne ve, kdaj in kako se je bolezen začela, bolj redkoma se pričena hrupno z napadom, ki je podoben začetku udnice, s se kmalu razkrinka, ker se pokažejo razkrojni znaki v sklepih že v prvih tednih.

Navadno so prizadeti manjši sklepi na rokah in nogah, časih se loti bolezen samo kolka, pri drugih zadene hrbtenico in jo sključiti ter zvito strdi v negibno grbo.

Spakava skrnina napade časih otroke v prvem desetletju v obliki akutne bolezni, največkrat pa se pojavlja pri ljudeh zrele dobe, navadno med 30. in 60. letom. Po opazovanjih v krajih, kjer je ta bolezen bolj pogostna kakor pri nas, so ženske bolj podvržene spakavi skrnini kakor moški. Nekateri učenjaki spravljajo ta pojav v vzročno zvezo z žensko meno, ki nastopa tam sredi petega desetletja.

O vzrokih te skrnine ne vemo še dosti gotovega. Dednost ni brez pomena, pri več ko eni tretjini vseh opazovanih primerov je bila dednost ugotovljena; v kakšni družini se vidita kar dva ali celo trije bolniki s to boleznijo. Ker so dobili nekateri raziskovalci v pokvarjenih sklepih glivice, so menili, da je spakava skrajna posebna vrsta nad vse počasne kužne bolezni v sklepih. Bolj verjetno je mnenje, da je ta

bolezen odraz motene notranje presnove in v zvezi s splošnim telesnim ustrojem (ali konstitucijo), ki je nakazan. Zunanje škodljivosti, ki so pri udnici ali navadni skrnini tolike važnosti, so spakavi skrnini skorajda brezpomembne.

IV. Druga obolenja v sklepu.

O protinu ali putiku, ki je udnici in skrnini tako podobna, a vendar čisto drugačna in svojevrstna bolezen, sledi posebna razprava.

Dolga je vrsta splošnih bolezni, ki povzročajo važne izpremembe tudi v sklepih in jih časih še bolj pokvarijo kakor udnica ali skrnina.

Razne kužne bolezni povzročajo vnetja v sklepih, tako n. pr. škrlatca, griza in posebno z gnojenjem združene bolezni, kakor je poporodna vročnica in kapavica. Gnojenje sklepa pomeni največkrat stalno nerabnost zavoljo zaraslosti.

V to vrsto spada tudi tuberkuloza ali jetika, ki napada večinoma polodrasle ljudi in jim shvari navadno en sam velik sklep, ali koleno ali kolk ali zapestje ali komolec. S primernim ravnanjem se dajo tuberkulozne okvare sklepov neverjetno lepo popraviti.

Krvne in kožne bolezni se časih oglašajo tudi z bolečinami in spremembami v sklepih, toda te motnje preminejo s prvotno boleznijo kar same po sebi.

V. Revmatizem v mišicah ali trganje.

Morda in bolj pogostne bolezni nego je trganje po udih in telesu; težko je dobiti v naših krajih zrelega, 40 let, človeka, ki bi te bolezni ne poznal iz svoje izkušnje. Nekateri dobe trganje pri vsakem količkaj slabšem vremenu, poznajmo gospo, ki jo trže k slabemu in celo k lepemu vremenu!

Marsikdaj pride mišičji revmatizem kakor strela z jasnega; nenadoma začuti človek hudo bolečino v tej ali oni mišičji skupini, bolečino, ki vsak nadaljni gib ž njo ovira ali celo onemogoča. Tako obolelemu človeku se zdi, kakor bi ga kdo zabodel ali ustrelil iz zasede, odtod ime »čarovniški strel«. Včasih prihaja bolečina bolj polagoma in zdrzema se veča do neznosnosti ali do stanja, ki krati gibanje v prizadetem delu. Največkrat pa se v napadenem mišičju pojavljajo bolečine kakor po kakem hujšem naporu, ko se ne ve prav natančno, kdaj so se pričele, a se vztrajno stopnjujejo in pri najmanjši škodljivosti povračajo.

Obolelo mišičje ne kaže kakšnih posebnih izprememb, na pritisk je bolesto občutno kakor pri gibanju. Zato menijo

mnogi učenjaki, da je mišičji revmatizem prav za prav obolenje občutnih živcev v mišicah, oziroma njihovih prevlekah ali mrenah.

Vzroki trganja so bistveno isti kakor pri udnici, le da imajo telesni napor, naglo shlajenje in vlaga (vremenske spremembe) še večji pomen.

V »kružec, prav za prav v mišičju ledja je trganje najbolj pogostno, sledi v ramah, na tilniku ali vratu, v mečah, pa tudi drugod. Zelo mučen je revmatizem v prsnem ali medrebrnem mišičju, ki moti celo dihanje. Bolezen napada kajpada tudi drugo mišičje, celo očesne gibalne mišice so časih prizadete, da človek ne more obracati očesa. Mene kaj rado prijemlje okoli gola ali grla.

Zvijenje pač trganje naravnost ne ogroža, a ga dovolj gremi. Navadno se po dolgem preganjanju sporazumeja trganje in njegov ne baš zavidanja vredni imetelj ali nositelj, da se drug drugega obzirno prenašata in naposled skupno shirata.

VI. Preprečevanje teh obolenj.

Iz opisa posamičnih bolezni je razvidno, da je njihov postanek zelo različen, zato je kajpada preprečevanje raznoliko.

Pri spakavi skrnini je ugotovljen in priznan dedni vpliv. Ljudje, ki izhajajo iz družin s to boleznijo, bi morali že iz otroških let biti obvarovani vsakršne mehkužnosti, odrasti v priprostih razmerah in kolikor možno v prirodi. Neprodna bivaljšča in življenjske navade, ki so dandanes običajne po mestih in večjih industrijskih krajih, omogočajo razvoj raznovrstnega razkrojevanja ali propadanja v telesu, tako tudi skrnine. Še večje pažnje je imeti takim ljudem pri sklepanju zakonov, drug ali družica morata biti ne samo zdrav ali zdrava zase, marveč izhajati tudi morata iz zdravih družin, kjer ni opaziti kakih dednih bolezni, najmanj seve skrnine. Dedno obremenjen človek se sme zakonsko združiti samo z dedno neobremenjenim; ako hoče zlo preprečiti v kuli, sicer je kriv, da se zlo vzdržuje in celo širi!

Preprečevanje nagle in počasne udnice ter trganja je predvsem v pranje vtrjevanja. Človek, ki je dovolj vtrjen, da mu ne škodita ne vročina ne mraz, ne mokrota in ne veter, se ne prehladi zlepa, brez prehlajenja pa ni lahna ne udnice ne trganje.

Koža je tista varnostna naprava, ki najnas v navadnih razmerah zadostno varuje prehlajenja. Koža opravlja to važno opravilo točno in zanesljivo, ako je takemu delu vajena. Otroci in odrasli ljudje po mestih so pomehkuženi po ne-

primerni obteki in obutvi, dosti te mehkužnosti leze tudi že na kmete. Kdor zanemarija kožo in se zanaša na obleko in obuvalo, se bo vedno prehlajal. Z vtrjevanjem je treba začeti že pri otrocih, ko shodijo; za silo se da utrditi celo postaren človek. Brez pretiravanja in zelo oprežno je začeti, da se suha koža privadi na zrak, ki naj bo čedalje bolj hladen in celo mrzel ali vetroven, izprva prav na kratko, polagoma vedno dalje. Sledijo naj umivanja kože ali pršenja, kasneje polivi z mrzlo vodo, nato krepko drgnjenje in oušenje kože. Ne zračne kopeli ne vodne rabe si ne sme dovoliti človek, ko ga zebe, najprej se mora, če mu ni toplo, segreti s hojo ali s toplo kopeljo. Za občutne ljudi je priporočljivo, da začno z vtrjevanjem v toplem letnem času in je potem vztrajno nadaljujejo tudi pozimi. Kopanje v mrzlejših vodah, bređenje po potokih, hoja po slani in snegu z bosimi nogami bo nekoliko vtrjenim ljudem ne samo v telesno okrepitev, marveč tudi v zabavo in užitek!

Na kmetih se vtrjevanje prerado vrši narobe. Otrok dobi nahod ali vnetje v goltu ali kako tako lažjo bolezen. Bolan biti, to je v postelji ali za pečjo samevati, se zdi otroku kazen, ki se je skuša čimprej znebiti. Zato se splazi k svoji družini na dvorišče ali še rajši na vas, komaj mu bolezen nekoliko odleže. To otrokovo otročje ravnanje podpirajo ali vsaj molče trpe tudi roditelji, češ kaj se bo otrok valjal in maličil za pečjo, utrdi naj se! Polozdravljena bolezen v otroku ne mine več popolnoma, se rada vrača in postaja trajna; iz čvrstega otroka se kaj kmalu razvije rahel in občutljiv mehkuž, podvržen vsakovrstnemu bolehanju. Tudi s seboj ne ravna jo dosti drugače odrasli ljudje na kmetih, manjša in večja obolenja hočejo preganjati s silo, ne vedoč, da le mirujoče in negovano telo more bolezen popolnoma zatreti. Majhne luknjice v obleki se dajo s pridom in lepo zakrpati, da je suknja uporabna, velike luknje masiti se pa navadno ne da in ne izplača več! Ali ni bolj, polegati dva tri dni in piti tople čaje kakor kasneje bolehati in trpeti leta in desetletja?

Bivaljšča na kmetih so časih prava vzgajališča udnice in trganja. Spalnica je ponajvečkrat najbolj zanikrni prostor v hiši, tesna je, zadohla, vlažna in temna, navadno še mrzla povrhu! Od obilega dnevnega truda, izdelan in pregret kmetiški človek najde v taki spalnici počitek, ki je zastrupljen. Vlaga in zatohlost sama kaj neugodno vplivata na kožo in dihalo, človek je pa še stalno izpostavljen kuženju, saj vemo, da so temni vlažni in slabo

zračeni prostori kotišča vsakovrstnih nalezljivih bolezni, prav posebno revmatičnih.

Po vsem našem Goriškem in Krasi, kjer so ljudje manj premožni kakor drugod v Sloveniji in koder brije huda burja, imajo spalnice redoma v nadstropju, izjemoma v pritličju svojih skromnih hiš. Med njimi so revmatična obolenja znatno redkejša ko drugod v naši domovini, kar pripisujem zdravstveno ugodnejšemu bivanju Goričanov in Primorcev.

Čas je, da si po vsej naši domovini preuredimo bivališča po zdravstvenih spoznanjih. Spalnica bodi najlepša soba v hiši, prostorna, zračna, svetla in suha. Če hiša ni podkletena, treba spalnico napraviti na podstrešju, če pa to ni dovolj prostorno, v nadzidku. Zganejo naj se čimpreje družine, ki jih tepe udnica ali tiganj!

To se dogaja pri otrocih in mladih ljudeh redoma. Doživljam pa sem tudi naslednji izredni primer. Kot zdravnik novinec »nova metla«, sem bil poklican k soprogi starega šolskega služabnika K. V kleči podobnemu bivališču sem našel čez 70 let staro izhirano ženko, ki mi je pokazala svojo nogo z vprašanjem: »Kaj mi svetujete Vi?« Pogled me je preplašil, izpod kolena že je bil ud zabrekel, okoli gležnjeve na večkratno debelino otekel, iz otekline je na 7 krajih curčel gnol, na prednjem koncu okoli prstov je bila noga izsušena. Po kratkem premisleku sem odvrnil: »Nič ne svetujem. Toda če bi jaz imel tako nogo, bi si jo dal odrezati in bi hotel hoditi po umetni nogi.« Ženica mi je mirno odgovorila: »To so mi svetovali že vsi goriški zdravniki, a jaz Vam povem, da bom s to svojo nogo pokopana. Ali je drugačno zdravljenje nemogoče?« Jaz v zadregu: »Mladim in čvrstim ljudem seda pomagati brez odrezanja, a v Vaši dobi in pri Vaši izhiranosti je tako zdravljenje brezupno in brezmiselno.« »Pa me zdravite kot 15 letno dekle,« je zahtevala ženica. Zamaš sem se branil, da ne morem in maram prevzeti zdravljenja, ki je po moji sodbi dolgotrajno in drago in brezuspešno, ženica je odločno zahtevala, naj jo ne glede na svoje pomisleke prevzamem v zdravljenje. Napravil sem ji malčev odliv njenega bolnega uda, naročil s tem odlivom v tovarni oporni aparat, da je mogla ženica z njim po tolikih mesecih iz postelje in na zrak in ji dajal navodila in zdravila, kakor otrokom. Čez 9 mesecev sva se z ženo poslovila, noga ji je spalnela in ni več tekla, tudi oporna naprava je bila odveč, ker se je že lahko opirala na nogo samo. Čez deset let sem bil začetkom italijanske vojne poklican

VII. Zdravljenje.

V to težavno in večkrat nevhvaležno zadevo, ki je naloga poklicnih zdravnikov, se stvarno ne moremo spuščati, zatočdu naj samo pregled zdravilnih načinov.

Bolnik z naglo udnico spada v posteljo, treba mu skrbne postrežbe in zdravnikove pomoči in nadzora zlasti zavoljo tako usodnih srčnih komplikacij. Imamo zdravila, ki bolečine kmalu zlajšajo in bolezen okrajnajo. Ostanke nagle udnice odpravljamo v raznih toplicah, ki jih ima naša domovina dovolj na razpolago. V teh naših toplicah vodah ni njihova toplota glavno zdravilo, marveč oni vrelčev »duh«, ki so ga slutili že stari zdravniki in mu pripisovali čudovorno moč, a ga dandanes poznamo po odkritju kemične prvine radija kot radijevo emanacijo ali radijevo razoršitev. Ta radijeva emanacija zelo ugodno vpliva na revmatične in podobne bolezni v sklepih in mišicah. Naše toplice so vse zelo radiouklybne. V novejšem času se dajo umetno aktivirati vode povsod z radijevim snovim. V zadnjem času se snujejo po večjih mestih fizikalna zdravilišča, ki z umetnimi pripomočki (raznovrstne kopeli, toplota, elektrika, žarki, masaža, gibalne priprave i. dr.) odpravljajo posledice udnice in preprečujejo ponavljanje bolezni. V toplicah in z označenimi umetnimi pripomočki preganjamo kronični revmatizem v sklepih in mišicah.

Kdor ne zmore takega drugega zdravljenja, si za silo pomaga tudi v skromnih razmerah s toplimi kopelmi in vročimi obkladki. Mnogokaj koristijo dodatki h kopalni vodi, ki so na prodaj v mirodilnicah in lekarnah kot izvlečki znanih kopališčnih voda. Omembe vreden se mi zdi izvleček iz smrekovih ali borovih vršičkov. Tako zavrelce so kaj lahko napravi doma in doda kopeli (2 litra močne zavrelce na kopel). Vroči obkladki s peskom, močvirskan blatom, pa tudi s cenenim drobcem so že od nekdaj v rabi.

Nešteto je mazil in svetov, zoper revmatizem. Vipavski kmetje so si

k stari 90 letni gospe v Solkan, ki je imela pljučnico. Bolezen se je srečno končala, in pri poslovnem obisku me je gospa vprašala, če jo ne poznam od poprej. Zbegan od dnevnih dogodkov, saj sem se moral na poti do bolnice varovati strelcev iz strojnih pušk, sem zanikal vprašanje. Izpod odeje je pokazala svojo nogo, ki je bila okoli gležnjeve polov hrazgotin, a sicer zdrava. »To nogo pa poznam, gospod! Vas ne končajo niti vojne grozote!«

svoj čas devoli spečenec sol v adnacec to je pri kuhanju žganja prvo dobljeno žganje, ki je dimastoc-močno in si s tem domačim zdravilom trli bočna mesta. Kaffrov spirit ne zaslaža mnogo za dragimi reklamiranimi sredstvi. Večjega pomena ko maža je masaža, to je krepko trenje, drgnjenje in mečkanje bolnega sklepa ali boleče mišice.

Pri nekaterih močno skvarjenih sklepih se da s primerno operacijo doseči uporabnost uda in odpraviti kakšna moteca nakaznosti.

Nekaj pa mora vedeti vsakdo, ki je zapadel udnici, teganju in skrniti. Kdor pričakuje samo od zunanjih sredstev zadovoljive uspehe, se navadno moti. Ko minejo akutni znaki bolezni, ki pomenijo nevarnost za druge organe, mora bolnik sami začeti z bolnim gibanjem udov, ki so izpočetka neizogibne, a se kmalu poležejo do znosnosti. Kdor se uda bolečinam, je izgubljen; zakaj sklep ali zglobov, ki ne giblje, se brž utrdi in zraste tudi če je zdrav, tembolj če je bil bolan; mišice, ki ne gibljejo, ginejo kakor sneg na solncu, ud je neraben, človek pokveka! Poznani moža, ki ga je v najboljših letih zgrabila sčna udnica, napadi so trajali po več mesecev, po vsakem napadu je bilo nekaj sklepov več okvarjenih. Zdravnik je možu svetoval, naj si onisti vozček, ki mu itak ne uide. Mož pa ta misel ni hotel v glavo. Z bergljami in palicami se je lotil hoditi, časih je imel pri tem bolečine do omedlevice, a mož se ni udal, glasno s škripajočimi koleni in nogami se je vadil vztrajno in v vsakem vremenu v hoji. Radi iznemenjene hrane in vsakovrstnega zdravljenja so se mu napadi omili, in mož hodi dandanes kot osemdesetletni starček opir na samo eno palico bolj kakor pred 50. leti! Krepka volja popravlja zdravje bolj ko vse drugo!

Milo in druga pralna sredstva.

(Nadaljevanje.)

Podlužnina vsebuje odpadke maсти ter precejšnje množine glicerina.

Milo spravijo po končani kuhi, ko je še tekoče, v hladne stiskalnice, kjer se ohladi in dobi obliko velikih plošč. Te plošče razrežejo na primerne kose, katerim vtisnejo razne naslove in znake. Tako zgotovljeno milo sušijo v sušilnicah z gorkim zrakom, nakar ga pošljejo na trg.

Kako milo snaži in čisti?

Čistilna vrednost mila ali kateregakoli drugega pralnega sredstva spoznamo po dobrem penjenju in po milnici. Preden opišemo, kako čistijo milne pene, kako milnica, si oglejmo najprej, katere umazanije hočemo odsirati z milom.

Običajno se največ mila porabi za pranje perila. Perilo, ki ga nosimo, se v kratkem času umaže, prepoji se z raznimi maščami in solmi, ki jih izloča naše telo. Veliko maščavih madežev prenesemo na perilo mi sami z našimi rokami, posebno zamažemo tako perilo, ki ga rabimo v kuhinji. Take umazanije, ki so maščobnega izvora, le stežka odstranimo iz perila. Dalje se umaže perilo po zraku, ki vsebuje mnogo prahu, saj dima. Zaprši se zelo perilo pri poljskem delu. Te vrste umazanije se težje odstranijo iz perila kot maščavi madeži. Poleg teh navedenih madežev perila imamo še razne druge nečistoče, ki so nastale iz raznih vzrokov, n. pr. krvni, sadni, vinski in drugi madeži.

Majhen del zgoraj navedenih nečistoč lahko odstranimo z navadnim drgnjenjem perila v mlačni vodi. Večino umazanih madežev pa ne moremo odstraniti samo z drgnjenjem ali izplakovanjem, ne v mlačni vodi in tudi ne v gorki vodi.

Del umazanij, predvsem one, ki niso maščobnega izvora, se drži perila samo rahlo in jih z lahkoto odstranimo z milom, ki se dobro peni. Milne pene, zlasti drobne in goste takoj obdajo umazane delce in jim dajo neko prožnost, da se z lahkoto in hitro odstranijo od tkanin perila. Tako odstranimo z dobro penecim milom iz perila predvsem prah, saje in druge delce, ki niso v tkanini perila raztopljene.

Ako enkrat v tednu vržeš pest soli na ogenj, enkrat v mesecu pa pest salpetra, skoraj ne boš potrebovala v hišo dimnikarja, ker bodo vse saje iz dimnika šle z dimom vred.

3. a n a š e m a i e

Sirota Drejček.

V Gaberju je bilo največje otroško veselje o božiču, tedaj, ko je stari cerkvenik Jernej postavljaj jaslice v stranskem oltarju. Vsa mladež cele vasi se je tisto popoldne pred svetim večerom gnetla okrog oltarja in se nastavljal staremu Jerneju, da ni mogel niti prav do oltarja, dokler se ni ujezil ter pošteno in radovedno otročad napodil vsaj toliko stran, da je mogel sam blizu. Zato pa mu je bilo treba samo migniti, ne, niti to ne, samo želeli mu je bilo treba, pa so že uganili otroci, česa rabi in takoj je bilo tu kakor bi bil trenil.

Posebno tisto leto, ko se je bilo tole zgodilo, kar vam bom zdaj povedal, je bilo zanimanje za jaslice še večje in še večja gneča okrog starega Jerneja. Dobili so namreč tisto leto nove pastirce in nekaj novih ovčic, pa še Marijo in svetega Jožefa in tudi Jezuščka. Kar mendlali so otroci že ves teden v nestrpni želji, da bi čimprej videli, kakšne bodo nove jaslice. Že trikrat so bili prišli povprašat Jerneja na dom, kdaj bo že vendar pričel, a kakor bi bil Jernej nalašč nagajal, se mu ni kar nič mudilo s postavljanjem, dokler ga niso nagnali mati mežnarica, ki jim je že odsedalo to vedno tekanje in povpraševanje, da se je Jernej le pretegnil in šel v cerkev. Za njim so se usuli otroci in se drenjali, da bi ga bili kmalu preobrnili.

»Hentano seme!« se je ujezil Jernej nad najbolj neugnanim, Drejčutom, ki se je zapodil vanj, da se je komaj ujel. »Še premalo te mlati Robavs, še premalo!« se je še dalje ujedal vanj, ker mu ni mogel seči v lase, ker je bil deček preveč urno planil mimo njega čez cerkveni prag in dalje do oltarja, kjer se je z obema rokama poprijel robu, da bi ga drugi, ker je bil slaboten, ne zrinili stran.

Drejče je bil sirota brez staršev,

pa ga je na prošnjo soseske vzel k sebi na rejo vbogajme bajtar Robavs, ki so mu bili otroci pomrli majhni in je, vdovec, rabil nekoga, ki mu bi kuril in mu pasel kravo. Drejče je bil miren tih fantek, priden pri delu in ubogljiv. Samo včasih je nekaj planilo vanj, da ga ni ugnal nihče, še najmanj pa krušni oče Robavs s pasom in brezovko. Če si mu lepo besedo privoščil Drejčetu, je bil mehak kakor vosek. Kakor hitro si pa pisano pogledal, ali zarežal nad njim, ga nisi premaknil z mesta in pobil bi ga bil lahko, predno bi ti zinil v odgovor, ali se ganil.

Tisto leto je Drejče pričel hoditi v šolo in čudno mu je bilo vseč, ko so gospod v šoli pripovedovali o malem Jezuščku in njegovem rojstvu v hlevcu. Že prejšnja leta je neizmerno rad oprezoval, kolikor so mu pustili večji fantini, okrog jaslic, letos pa, ko je bil slišal prelepo zgodbo o Jezuškovem rojstvu v šoli, ga ne bi bila zadržala doma nobena sila. Zato je tako hitel, zato ni odmaknil oči od Jernejevih rok in še manj od nastajajočih jaslic. Že davno, ko so vsi otroci cerkev zapustili in je bila že tema v njej, je stal Drejče pred jaslicami in strmел v malo dete Jezusa.

Domov grede je srečal sosedovega Tončka, ki mu je pravil, kako bodo lepe jaslice napravili letos tudi pri njih doma: polno bo pastirjev, ovac in konj in kamel in celo dva medveda bosta čepela na hribu nad hlevcem.

»Ja, pa so samo papirnati,« ni bilo vseč Drejčetu. »V cerkvi te so prave in lepe! o, da bi jaz imel take!« je želel.

»Pri vas pa še papirnatih ne boste imeli!« se je jezil nazaj Tonček in se mu škodoželjno smejal.

»Maram za take, če niso prave, kakor v cerkvi!« se je izgovarjal Drejček. V srcu pa ga je bolelo, ker

res nista z očom napravila jaslje. In ko je prišel domov, je poprašal očo:

»Ali pri nas ne bomo napravili nič jaslje?«

»Saj jih že imamo. Kar postavila jih bova!« Res je segel Robav gori na polico v hišterni in izvlekel iz starih papirjev jaslje, jih malo poravnal in z rokavom obrisal, pa jih je postavil v kot pod križ.

»Ali ne bo nič mahu zraven in pastircev?« je vpraševal Drejče.

»Saj so,« mu je urno odgovarjal oča, ker se mu je mudilo mlest. »Mahu pa ni treba, ker je že vse tako narejeno, da se kar postavi, saj vidiš!«

Drejče je zlezal pod križ, ko je oča odšel v hlev, pa je ogledoval jaslje. Oh, te niso prave, še slabše so kakor Tončkove! Samo dva pastirčka sta ob strani, ena sama ovčica, sveti Jožef ima brado odtrgano, Marija je vsa skrivljena, Jezusček pa je tako umazan, da ga niti poznati ni!

Drejčku so na tihem pripolzele solze v oči, stopil je raz stolicu, pa sedel v samotni kot in bil tih in zamišljen. Kako so že rekli gospod župnik v šoli? Da je glavno Jezusček v jaslcah, vsega drugega ni ravno potrebal! Samo to mora biti lepo in dostojno kakor v cerkvi, pa moliti se mora počezno pred njim! Tako so dejali. Ali ta Jezusček pa je tako umazan in še samo papirnat je!

Drejče misli. Oča ga pokličejo, naj gre pomagat vrdevat. Toda, ko zasliši glas, ki ga kliče, plane Drejček skozi duri in se zapodi gori za hlev, kjer se da lahko priti na streho, ki je tu zadaj v zemljo uprta. Z drobnimi ročicami grebe Drejček v mehki sneg, dokler se ne prikoplje do mahu na slamnati strehi. In še dalje grebe, da ga kar peče v prste. Od bajte sem kliče oča vedno znova. Drejče pa kakor da ne sliši klicev, grebe dalje in prične izpod snega trgati mah. Cele krpe ga naruje, potem ga varno stisne z rokami k sebi, pa se spusti po snegu nazaj na tla in šine v hlev, kjer odo breme stresé v svoj pograd in je

pokrije z raztrganim kocem, ki mu vedno služi za odejo.

V bajti je potem pel pas, ali Drejče niti glasu ni dal od sebe. Niti solze ni bilo v njegovih očeh. Brž, ko sta z očom pojedla močnik, se je splazil Drejče nazaj v hlev in je pri svitu lesčerbe, ki jo je bil oča pustil v hlevu, pričel z nožičem nekaj obrezavati in predno je minilo pol ure, so bile gotove male jaslje, okorne in komaj vredne tega imena, ali vendar še najbolj jaslicam podobne.

Drejče je, ko je bil gotov z rezljanjem, zlezal na pograd, zataknil v špranjo med bruni dve palici, povezil nanji desko in položil na vse skrupaj mahu. Še celo malo hribčka je napravil, kakor je bil videl popoldne v cerkvi delati Jerneja, pa je pod ta hribček postavil jaslje. Nato pa je sedel na pograd in se zamislil. Jezusčka nima! Kaj mu bodo jaslje brez Deteta! Saj glavno je Jezusček, so bili dejali v šoli gospod župnik!

Drejček je pričel jokati, najprej potihem, potem pa je zavekal glasno, da se je v bajto slišalo. Prišel je stari Robavs, ki se je ob dečkovem joku domislil, da je bil pustil goreti luč v hlevu in ga je zaskrbelo, če se ne bi bilo kaj z ognjem zgodilo. Ko je videl sedeti Drejčka na pogradu, se mu je fant kar nekam zasmilil in še kar mehko ga je vprašal, zakaj da joče. Drejče pa ni odgovoril ničesar, samo huje je še zaihtel.

Robavs ni bil mož dolgega govorenja, pa je pustil dečka, da se izveka kakor je bil mislil sam pri sebi, in hotel oditi. Pa se je spomnil, da bo nocoj polnočnica. In se je obrnil k Drejčku ter mu dejal:

»Glej, da se boš umil in nedeljski suknjič obleci. Bova šla k polnočnici!«

Nato je šel Robavs v bajto, Drejček pa je tiho jokal še dalje nekaj časa, nato pa se navidezno umiril, odšel za očo in se pripravil za v cerkev.

V cerkvi je bilo lepo, mnogo luči je gorelo, polna cerkev je bila ljudi in

na koru so peli, kakor med letom nikdar. Vsa vaška otročad pa se je gnetla ob stranskem oltarju pred jasllicami in imela toliko opraviti z njimi, da je mežnar Jernej moral dvakrat poseči z dolgo roko v lase najbolj nemirnih in zvedavih, predno jih je umiril, kakor se za cerkev spodobi.

Čisto ob jasllicah je stal Drejček. Ni trebil od njih in samo v Jezuščka je strmel. Ah, da bi on imel takega Jezuščka v svojih jasllicah nad pogradom! Kako bi mu bili nevoščljivi Tonček in vsi drugi, ki so se v cerkev grede bahali, kako lepe jaslice da imajo doma! On pa nima niti Jezuščka v jasllicah, samo mah je in nerodne jaslji. In ni slišal Drejček ne zvončkljanja pri oltarju, ne petja na koru; ni videl obrazov okrog sebe, se ni zmenil za pehanje in drenjanje otrok, ne za Jerneja, ki je hodil mirit, ampak samo Jezuščka je videl pred seboj, kako se je Mariji smehljal in stezal k njej drobne, bele ročice!

In ko so že vsi odšli iz cerkve, je stal Drejček še vedno pred jasllicami ter strmel vanje. Jernej je hodil po cerkvi in ugašal luči. Ko je prišel do oltarja z jasllicami, se je začudil, da je deček še tu in ga je zapodil domov. In res je stopil Drejček od oltarja stran, šel nekaj časa po cerkvi doli, da je Jernej ugasnil vse luči razen ene pred Jezuščkom in odšel v zakristijo, da vzame ključce. Tedaj pa je stekel Drejček po prstih k jasllicam, s trepetajočo roko segel v jaslice, vzel iz njih Jezuščka, ga skril pod suknjič in zbežal iz cerkve ter po cesti naravnost domov in v hlev na pograd.

Vse je bilo tiho krog in krog, ko se je dvignil Drejček na pogradu in prislunil v noč. Samo sopenje Liske poleg njega je bilo čuti, sicer pa je noč molčala in zemlja spala. Tiho se je vzpel Drejček na pogradu, izvlekel izpod suknjiča Jezuščka, ga dvignil k licu in ga vroče pritiskal k ustnicam. Nato ga je položil v seno poleg sebe, segel pod pograd in izvle-

kel svečo ter vžigalico. Vžgal je svečo in jo postavil na kraj deske, ki so na njej stale male jaslice. Dvignil je Jezuščka, si ga s svetim spoštovanjem ogledal vsega, nato nastlal v jaslji sena in mehko vanje položil malo Dete. Popravil je je, da je Jezušček proti njemu stegnil ročice, primaknil svečo nato bliže, da je mali plamenček sijal ravno Jezuščku v obraz. Potem pa je pokleknil pred jaslice, dvignil obe ročici, pa je pričel moliti kakor so ga učili v šoli gospod župnik.

Dolgo je tako klečal Drejček in molil in obraz mu je žarel v velikí sreči, da ima v svojih jasllicah najlepšega, pravega Jezuščka. O, da bi zdajle videl sosedov Tonček, kako bi ga bilo sram za svoje jaslice pred njegovimi!

In še je dalje klečal Drejček in strmel v jaslice, da mu je glavica pričela od utrujenosti se nagibati. Sveča je dogorevala. Tedaj se je fantek nakrat zdramil, upihnil svečo, ker se je ognj bal. Pa še se ni mogel ločiti od ljubega mu Jezuščka. Še je strmel vanj, dokler mu ni spanec legel na oči in ni zadremal kar tako kleče in s sklenjenimi rokami.

Daniti se je že hotelo, ko se je Drejček prebudil pred jasllicami klečeč in je začuden pogledal okrog sebe. Pa se je v trenutku domislil, kje je, pognal se hitro kvišku in pogledal v jaslice. Ali tedaj je planilo vanj kakor iz jasnega in mrzga ga je stresel kakor iz vročice.

Jezus, kaj če bodo v cerkvi opazili, da ni več Jezuščka v jasllicah? mu je vztrepetalo v misli in v srcu in strašno ga je zaskrbelo. Planil je k vratom, ne vedoč, kaj naj stori. Zbal se je tega, kar je bil storil, šele zdaj se je zavedal, da je ukradel Jezuščka. Pomislil je malo Drejček, nato pa je stekel v hlev nazaj, planil na pograd, dvignil Jezuščka iz jaslji, ga skril pod suknjič kakor snoči in je odbrzel proti cerkvi, kamor je pritekel v eni sami sapi.